Доктор Ігорів нахилився над фотелем, в якому сиділа Марта Сидоренко.

— Я жду відповіді, пані Марто.

Марта вдала, що не чує. Упівголос підтягала пісню, яку хтось співав у другім кінці зали.

— Завтра приїжджаю по вас своєю машиною. Ви чуєте, пані Марто?

— Справді? — ніби щойно вчула й відразу здивувалася. — Але ж я вам уже сказала, докторе, що не маю й найменшої охоти після сьогоднішньої недоспаної ночі вибиратись завтра знову на цілу ніч до людей, що їх ледве в очі знаю… Дайте мені спокій, докторе.

— Але я їх знаю, тих людей, і вони вас знають… Я обіцяв їм… Я — це, може, надто сміливо з мого боку — запевнив їх, що, коли вас попрошу, ви співатимете завтра на банкеті.

Марта ледь повернула голову і подивилась в очі Ігорева:

— Мені подобається ваша самовпевненість, докторе, але я все одно не поїду з вами на той банкет. Може, саме тому, що ви… так впевнені у моїй згоді.

— Чи маю змусити вас на вашу згоду? — спитав зовсім тихо.

Марта живо струснула головою на знак згоди:

— Будь ласка! Сумніваюся, чи вдасться вам ця штука… Можете сказати мені, як ви це зробите?..

Доктор нахилився ще нижче над фотелем Марти:

— Можу… От зараз підійду до пана Н. Ви знаєте, що це за чоловік… Закурю з ким папіроску й між іншим розповім йому якусь інтимну, пікантну історійку про вас і мене. Розумієте, отак по секрету… Що, вдалий добір? Люди так часто бачать вас у моїм товаристві, що історійка моя матиме всі риси правдоподібності… І ручуся вам, пані Марто, що до ранку половина з присутніх тут знатиме той секрет… Думаю, що вам тепер, коли готуєтесь до самостійного концерту, слава така не конче на руку. Тему можете доручити моїй фантазії.

— З правом реваншу з мого боку, — додала Марта.

— Хай буде… Тільки можливості жінки скомпрометувати мужчину дуже малі.

— А я вам кажу, що рівні, пане Ігорів.

— Вибачте, ласкава пані… Жінки мають тільки одну, так звану жіночу честь… Пождіть, не перебивайте мене! Бачите, жінка може бути брехлива, химерна — словом, людина без характеру, але коли поводитиметься бездоганно як жінка, себто буде моральна у загальному розумінні цього слова, її ніхто не зневажатиме. З нами, мужчинами, навпаки. Ми можемо у приватнім житті бути розпусні, брехливі, обманці — словом, неморальні, але коли ми у громадському житті чесні, нам ніхто не закине браку характеру. Річ і в тім, моя пані, що та ваша жіноча честь дуже, так сказати б, мімозна. Наприклад, досить мого одного двозначного слова про вас, щоб всі ці люди тут, що так захоплюються вами та вашим талантом, похитнулись у своїй добрій вірі у вас і ваш талант… Зате наша чоловіча честь тверда, як наші голови. Щоб похитнути мою добру славу в очах у цих людей, не досить вашого одного двозначного слова, пані Марто. Тут треба доказів, фактів, от що… Ось у чому наша над вами перевага. А про якісь рівні шанси тут, як бачите, і мови не може бути.

Марта вислухала все, але не зразу відповіла. Вона наче шукала когось у залі і, не знайшовши, спинилася знову очима на обличчі Ігорева. Очі в неї були поважні.

— Цим разом вам вдалося переконати мене, докторе. Ось вам моя рука: завтра їду з вами до тих там…

Ігорів нахилився і поцілував руку, яку вона йому подала.

Марта встала з фотеля, наче виросла.

— А тепер, панство, хочу розваги!

У відповідь хтось заграв на фортепіано.

— Ох, тільки не танці! Я ж і так ледве ноги пересуваю… Завтра знову мене чекає подорож… Що це? Не знаєте вже нічого іншого, крім танців? Постривайте… Придумайте щось… до ранку ще так далеко… Панство, пригадаймо собі старі часи й забавимося у… фанти. Давайте завернемо час на десять літ назад. Пане докторе, ви збираєте фанти.

Ігорів став на середині. Перед ним півколом посідали сімнадцять мужчин і жінок, що хотіли завернути час на десять літ.

— Приходжу до корчми й жадаю вина. Ага, "вино"! Панно Іро, фант.

— Приходжу до корчми…

— Приходжу до корчми й жадаю пампушки… Пані Марто, фант!

— Що ж я вам дам за себе? Шпильок до волосся не ношу, пояска при сукні не маю… Хіба дам вам перстень… Прошу лише обережно, бо перстень цей вам не пам’ятка якась, а майно.

Фантів назбирали повний капелюх Ігорева. Тепер приходить черга на викуп фантів. В залі робиться гаряче. Хтось навстіж відчинив вікно в сад. Відчиненими вікнами напливають наче старі часи до зали…

Дорослі жінки, як підлітки, зі сміхом та вереском ухиляються від програних поцілунків. Мужчини, уклоняючись дамам, виконують глибокі, до сміху церемонні рухи. Зовсім так, як колись. Пригадуються старі, забуті товариські фрази…

Давні знайомі пригадують свої імена й починають звертатися по імені. Старі часи!

Нараз Марта гукає:

— Де мій фант? Що з моїм фантом?

Ігорів сягає рукою до капелюха. Персня немає. Ігорів сміється:

— Ваш фант хтось викрав, Мартусю. Мусите згодитися на викуп, який він сам призначить.

Сміх облітає всю залу:

— Викуп мусить бути гідний заставу!

Марта стоїть посередині веселого гурту. Марта не сміється:

— Панове, заявляю прилюдно, що я готова на всяку ціну. Прошу — перстень на стіл!

Всі здивовані рішучим тоном Марти. Тон цей нітрохи не пасує до загального настрою забави. Ніхто не зголошується на обіцяну нагороду. Ігорів ще раз повторює слова Марти. Нема того, що викрав перстень.

Марта стоїть нерухомо посеред веселого гурта. Жде. Видно, як ледве опановує себе. Врешті каже:

— Панове, жарт триває задовго. Прошу, я відвернусь до стіни.

В залі починає втихати. Чути вигуки: "Що за непристойні жарти! Перстень на стіл!"

Марта обертається до Ігорева:

— Капелюх стояв так близько до вас, пане докторе... Як могли ви не помітити чужої руки біля нього?

Ігорів закусує тільки спідню губу й не відповідає Марті. Та коли забирає слово, його голос хрипкий, аж страшний:

— Панство, тому, що перстень був під моєю опікою і пропав... а я не хочу образити ревізією в їх домі шановних господарів... пропоную погасити на дві хвилини світло... а той, хто дозволив собі цей несмачний жарт... нехай підкине перстень тут, на оцей стіл... На всякий випадок прошу ходити під час цих двох хвилин... щоб було гамірно.

Світло погасло. Тиша. Ніхто не рухається. Не чути нічиїх кроків у напрямі стола.

Після двох хвилин знову світло.

Марта скрикує:

— Нема персня!

У залі стає неприємно тихо. Тихше, як за ті дві хвилини темряви. І Марта знову говорить, її голос скидається тепер на здушений плач.

— Я прошу того, хто дозволив собі в той спосіб пожартувати, надіслати мені перстень поштою-експресом. Жду завтра до десятої рано.

Кивнула господарям "на добраніч", взяла з фотеля свою шаль і, не оглядаючись ні на кого, вийшла із зали.

. . . . . .

У хаті, хоч зоріло, спустила штори на вікна, засвітила лампу й сіла писати.

"Перстень перед десятою вручено мені. На вашу особу не мала я найменшого підозріння.

Марта Сидоренко"

Коли написала сімнадцять карток і заадресувала сімнадцять конвертів, вийняла з-за пазухи перстень, замкнула його до шкатулки й почала стелити собі постіль.

Ранком перед десятою збудив Марту нетерпеливий голос електричного дзвінка. Накинувши на себе в поспіху шаль, пішла Марта відчиняти ранньому гостеві: Оксана Перегірська, приятелька й господиня вчорашньої вечірки.

— Ради Бога, скажи, Марто... Дістала вже перстень?.. Ми з чоловіком до ранку очей не стулили... така неприємність у нашім домі!..

Марта спокійно взяла Оксану за лікоть:

— Але ж так… Вже година, як приніс мені його посланець… Прошу, Сянко, заходь досередини… Я оце саме скінчила писати повідомлення до вас всіх про це…

Оксана Перегірська нахилилася над горою заадресованих конвертів.

— О, навіть до нас є повідомлення!.. Чекай, Марто, я не бачу повідомлення на адресу Ігорева… адже справа ця може найбільше його обходити…

Марта з навмисне зле удаваним здивуванням:

— Доктор Ігорів? Ах, я забула, зовсім забула й його повідомити про те що перстень вже повернено мені.

— Ну будь здорова, Марто.

— Па.

Ще того самого дня всі учасники вечірки знали про те, що доктор Ігорів не дістав запевнення, що на його особу не було найменшого підозріння.

1935 р.